

GAZDASÁGI SZEMLE

Október.

Írta: *Neugröschel Endre dr.*

(Célkitűzések; jóvátétel;
agrárkrízis; vámtarifarevizió.)

Soha oly gyakran, mint ebben az évben, a magyar gazdasági és politikai közvélemény átfogó gazdasági programot nem követelt. A gazdaságtörténet tanúsága szerint a nagy célkitűzések utáni vágy egyaránt megnyilvánulása konjunkturának és krízisnek, bőségnek és szükségnek. A társadalmi vagyonnak és jövedelemnek nagy felduzzadásai épügy szélesen kiépített programokat kívánnak (l. Amerika) a vagyon és jövedelemfeleslegeknek az egyéni és szociális jólét standardjének emelésére vezető legcélravezetőbb felhasználási módja kijelölésére, mintahogy krízisek idején egyedül a meglévő gazdasági energiák lehető leefficiensebb kihasználását biztosító, minden gazdasági erő-komponenst egyelőre megállapított irányu rezultánsra vetítő, az energiáknak ellenkező irányu erő kifejtések által való disszipalódását a lehetőség szerint kizáró, átfogó programoktól várja a gazdasági élet a kibontakozás útjának megnyilását.

Október egyszeriben három nagy figyelmet érdemlő (és kiváltó) gazdasági programot is hozott. Egy ideálisat: a Baltazár-féle 12 pont gazdasági vonatkozásaiban, egy a közel jövő útjait kijelölőt: a miniszterelnöknek a politikai szezont megindító, az egységspártban elmondott expozéjában és egy a távolabbi jövő céljait is kitűzött: a Gazdaságpolitikai Társaság (a Társadalmi Egyesületek Szövetsége gazdasági osztálya) munkaprogramjában. E három program közül azonban a miniszterelnöké a napisajtóban oly beható megvitatásban részesült, hogy úgy hisszük, elegendő, ha ezen a helyen csak a másik kettővel foglalkozunk.

*

A Baltazár-pontok.

Ami Baltazár püspök nemes és lelkes politikai tizenkétparancsolatában tisztán politikum: e helyen nem érdekel bennünket. Amit meg kell vizsgálnunk belőle, azok egyedül gazdasági vonatkozásai, melyeket a 4., 6., 8. és 10. pontok tartalmaznak.

A 4. pont (minden más kiváltság és előjog mellett)

minden gazdasági kiváltságot és előjogot eltörölni kíván. Jogilag ez utóbbi kivánság novumot — 1848 óta — nem igen jelent, hacsak nem az egyházi birtokok és bizonyos tekintetben a hitbizományok tekintetében. De facto pedig ez az elv egyike azoknak, melyek a gazdasági életnek innatamai; érvényesülnek akkor is, ha nincsenek alkotmányjogilag körülbástyázva. Mert a 4. pontban hirdetett elv korrelativuma: hogy minden érvényesülés alapjául és forrásául az egyén tehetségbeli értéke ismeressék el, az élet egyetlen síkján sem tör annyira természeti törvény erejével a megvalósulás felé, mint a gazdasági küzdelemben, még akkor is, ha... bizonyos mechanikus erők kötik meg a gazdasági energiák szabad játékát; ha a 4. pont éle ide vág: ugy adja Isten, hogy pusztában elhangzott szó ne maradjon; de persze: abszolút jogi érvénnyel minden gazdasági kiváltság megszüntetése nem értelmezhető; e részben elegendő utalni a mezőgazdasági hitel érdekei és bizonyos földhitelintézetek privilegizált zálogjogai közti kapcsolatokra.

A 6. pontban lefektetett program: szabad forgalom ugy a földbirtok, mint az ipar és kereskedelem körében a fejlődés folyamán kialakult megkötöttségek nélkül az állam egyetemes tulajdonjogának épségben tartásával. Az ipar és kereskedelem területén ez a követelés ismét csak nem novum, annál jelentősebb azonban a földbirtokforgalom felszabadítása terén; hogy az élet maga, a kisgazdaosztály tökeszegénységének növekedése formájában ennek a programnak dolgozik: kétségtelen. Az állam egyetemes tulajdonjogának hangoztatása értelmetlenül bizonyos izgalmat keltett. Mi valószínűnek tartjuk, hogy a homályos fogalmazás mögött lényegileg csak a szentkorona-tan tradicionális-szimbolikus tulajdonjog-fenntartása áll és a főkegyuri jog meglehetősen aktuális problémája. Követeli a 6. pont azt is, hogy a közgazdasági és szociális élet körébe tartozó állami vállalatok és intézmények fokozatosan szüntettessenek meg és a magánvállalkozás és társadalmi intézés területére engedtesse vissza. Quoad közgazdasági intézmények (helyesebben: gazdasági üzemek) a követelés közóhajt testesít meg, de a fogalmazás tágitásra szorul annak megfelelőleg, hogy a gravamen súlypontja nem annyira az állami, mint a községi üzemeken nyugszik. Ami a szociális intézményeket illeti, (pl. társadalombiztosítás) nem hisszük, hogy azok társadalmi térre visszautalása fejlődés volna. Ellenkezőleg.

Igen jelentős további kivánsága a 6. pontnak az, hogy az állam a szövetkezetek és magánvállalatok segélyezését ezek életképességének egyszери méltányos, de

többször nem ismétlődő biztosítása mellett szüntesse meg. Az intenció böles, de a fogalmazás sajnos, nem fedí az elgondolást. Mint erre Szterényi József báró a Pester Lloyd október 3.-i számában helyesen rámutatott: egy-szeri támogatás is lehet akkora, hogy a magánvállal-kozással szemben egyszersmindenkora monopóliumhelyzetbe juttassa a kedvezményezett vállalatot.

A 8. pont megállapítja, hogy Magyarország termé-szettől fogva agrár állam; ehhez az adottsághoz képest kell tehát általános és gazdasági politikát folytatnia, abban a tudatban, hogy így biztosítja úgy az iparnak, mint a kereskedelemnek érdekeit is. A praemissa helyes-sége tagadhatatlan; ám egy ország közgazdaságának alakulásában érvényesülő szempontok sokkal komplexeb-bek, semhogy *egyedül* a természeti adottságok volnának azok, melyekhez közgazdasági politikáját illeszteni lehetne; tisztán agrárius politika Magyarországon annyit jelentene, mint kizárólag termelési politikát folytatni, fogyasztás-politika nélkül akkor, amidőn gazdasági kri-zisünk elsősorban a fogyasztás válsága; a tétel fogal-mazásbeli merevsége tehát feltétlenül enyhítést követel.

A program legérdekesebb és egyben legtöbb no-vumot tartalmazó pontja a tizedik: az állam biztosítsa intézményesen minden polgár megélhetését és pedig két eszközzel: az adományi és szerzeményi tulnagyrirtokok *tervszerű kisajátításával* és a *kötelező dolgozás rend-szerével*. Ezzel a célkitűzéssel a Baltazár-pontok sajnos elhagyják a reálpolitika területét és a szociális utópiák világába röppennek fel. Ahhoz, hogy a terv megvaló-suljon, nemcsak jogrendszerünknek kellene gyökeresen átalakulnia, de egész társadalmi berendezésünknek is. Ha hiszünk is abban az örökszép tételben, hogy min-den nagy történelmi realitás mint utópia indult ut-jára, mai gazdasági helyzetünkben, midőn a pusztá lét fenntartása is józan, megfontolt, de sürgős *tetteket* kíván, sokkal keményebb borsón térdelünk, semhogy Madách Plátójához hasonlatosan akár módunk, akár jogunk volna ahhoz, hogy tulságosan szépet álmodjunk.

*

A Gazdaságpolitikai Társaság munkaprogramja.

A TESZ Ipar- és Mezőgazdaságpártoló Szakosz-tálya szeptemberben átiratot intézett a vezető érdek-képviseltekhez, amelyben rámutatott arra, hogy egy át-fogó magyar gazdasági program kidolgozása az adott viszonyok között elodázhatatlan szükségesség és hogy egy ilyen program előkészítésének két legsürgösebb feladata egyrészt annak megállapítása, hogy melyek